

RIKSADVOKATEN

Politimesteren i Oslo
Postboks 8101 dep
0032 OSLO

REF.:	VÅR REF.:	DATO:	DOK.NR.
	AMO0150083 4302/07-63 R 01- 968	27. juni 2014	50

BRANNSTIFTELSE PÅ "SCANDINAVIAN STAR" 7. APRIL 1990 – NY ETTERFORSKING MV

Det vises til politimesterens påtegning, mottatt her 13. juni d.å.

I Sammenfatning

Riksadvokaten samtykker i at politiet iverksetter ny etterforskning som foreslått av politimesteren. Ansvaret legges til Oslo politidistrikt.

I tillegg skal politiet sette seg i forbindelse med de branntekniske sakkyndige Kjell Schmidt Pedersen og Øystein Jæger Meland for drøftelse og nærmere vurdering av om et forslag til ny utredning av brannen i 300-seksjonen på Y-bor dekk, styrbord side, ca kl 14-15 den 7. april 1990, bør gjennomføres. I så fall skal politiet engasjere Schmidt Pedersen og Jæger Meland som sakkyndige til å utføre en slik utredning. Førstnevnte var tidligere oppnevnt som sakkyndig under undersøkelsen av brannen om bord i "Scandinavian Star", og sistnevnte hadde en sentral rolle under de branntekniske undersøkelsene som fant sted etter brannen, både for Oslo politikammer og den skandinaviske undersøkelseskommissjonen.

II Bakgrunn for de spørsmål som nå skal avgjøres

I riksadvokatens brev av 17. april 2013 til politimesteren i Oslo ble det trukket opp rammer og nærmere fremgangsmåte for det videre arbeid etter at politiet hadde gjennomført møte med representanter for stiftelsen Etterforskning av mordbrannen Scandinavian Star. Bakgrunnen var som kjent en pressekonferanse i stiftelsens regi og en rekke påfølgende medieoppslag som pretenderte nye opplysninger om årsak til brann/branner om bord på "Scandinavian Star" 7. april 1990.

Riksadvokaten presiserte i brevet at politimesteren hadde fullmakt til å beslutte ny etterforskning uten å forelegge spørsmålet for overordnede dersom politiet fant at det etter 30. januar 2012 var kommet til nye opplysninger som ga rimelig grunn til å iverksette dette. Politiet kunne også vurdere om det samlede materiale ga grunnlag for ny etterforskning selv om det *ikke* forelå nye opplysninger som i seg selv begrunnet en slik avgjørelse. En beslutning om ny etterforskning etter en slik totalvurdering skulle imidlertid tas opp med overordnet påtalemyndighet. I en slik situasjon forutsatte

GGR007

riksadvokaten at politimesterens tilråding ble sendt via Oslo statsadvokatembeter for merknader derfra. Denne fremgangsmåten var nødvendig fordi riksadvokaten 30. januar 2012 hadde avslått krav om gjenopptakelse av politietterforskningen.

Ansvar for etterforskning og påtalemessig behandling av brannen på "Scandinavian Star" ble i sin tid delt mellom norske og danske myndigheter. Riksadvokatens avgjørelse av 30. januar 2012 gjaldt spørsmålet om nyere *branntekniske* uttalelser ga grunn til å gjenoppta etterforskningen av selve brannstiftelsen om bord på skipet. Dansk påtalemyndighet har hatt ansvaret for vurderingene av om opplysninger om skipets eier- eller forsikringsforhold tilsier gjenopptakelse av etterforskningen. Påstander om at brannen ble anstiftet som ledd i et forsikringsbedrageri hører i henhold til denne ansvarsdeling under danske myndigheter.

De etterforskingsskritt som politimesteren tilrår utført, hører – så langt riksadvokaten kan forstå – primært hjemme i det danske etterforskingssporet. En kort omtale av etterforskningsansvaret er derfor nødvendig. (Denne problemstilling er ikke nevnt i politimesterens tilråding.)

Trolig i 2001 (etterforskningsdokumentene med nøyaktig dato for anmodningen befinner seg nå hos politiet) mottok riksadvokaten en henvendelse om gjenopptakelse av etterforskningen. I begjæringen ble det fremsatt ulike teorier om mulige brannstiftere. Riksadvokaten fant det den gang klart at henvendelsen ikke ga "rimelig grunn" til å iverksette ny etterforskning, jf straffeprosessloven § 224. Det vises til riksadvokatens påtegning av 2. mai 2002. Flere av teoriene som ble lansert den gang, er ikke aktuelle i dag. De som begjærte etterforskningen gjenopptatt i 2001, pretenderte også at eier- og forsikringsforhold representerte et motiv for brannstiftelse. Om dette heter det i riksadvokatens nevnte påtegning til Oslo statsadvokatembeter, bl a:

"Hvorvidt de opplysninger som nå fremføres om eierforhold og eierinteresser i ... [her følger en benevnelse av ulike selskaper]... samt forsikringsforholdene til skipet, representerer noe nytt, kan derfor vanskelig avgjøres av norsk påtalemyndighet med basis i det norske etterforskningsmaterialet. I den grad det skal foretas innledende undersøkelser, eventuelt etterfulgt av en mer regulær etterforskning, må dette i det alt vesentlige finne sted i Danmark."

Riksadvokaten tok deretter kontakt med danske myndigheter, som gjengitt i den danske riksadvokats avgjørelse i saken, jf nedenfor, (side 4):

"Den norske rigsadvokat oplyste endvidere, at en del af materialet i anmodningerne om genoptagelse er knyttet til ejer- og forsikringsforhold for Scandinavian Star, og at han ikke havde fundet det hensigtsmæssigt, at norsk påtalemyndighed tager stilling til denne del af begjæringen, da de bagvedliggende oplysninger om rederiet har været efterforsket i Danmark."

Etter forberedende behandling av dansk politi og statsadvokat besluttet riksadvokaten i Danmark 28. januar 2005 at de nevnte opplysninger om eier- og forsikringsforhold ikke ga grunnlag for å gjenoppta etterforskningen i saken. (Avgjørelsen er totalt på 74 sider.) Denne avgjørelsen ble som kjent påklaget til det danske justisdepartementet, uten at klagen førte frem.

Både forut for og etter dette har det forgjeves vært fremmet ulike begjæringer til dansk påtalemyndighet om gjenopptakelse av etterforskningen. I parentes bemerket er det ikke fullstendig når det i den nå foreliggende prosjektrapport fra Oslo politidistrikt opplyses at "i tillegg har saken vært vurdert av dansk påtalemyndighet med tanke på gjenopptakelse av den pådømte straffesaken om sjødyktighet"(side 10). Den danske riksadvokat (og justisdepartementet) har vurdert

spørsmålet om gjenopptakelse av etterforskingen også i relasjon til dansk straffelov § 180 (tilsvarende den norske "mordbrannparagrafen"), jf avgjørelsen av 28. januar 2005, bl a side 17.

Det synes således å være på det rene at det politimesteren omtaler som "økonomisporet" har vært behandlet mer enn én gang av dansk påtalemyndighet og justisdepartement (som i Danmark er klageinstans for avgjørelser truffet av riksadvokaten). Omfanget illustreres ved at Oslo politidistrikt ifølge nevnte prosjektrapport opplyser å ha innhentet fra danske myndigheter over 5 000 sider med dokumenter fra den opprinnelige straffesaken i Danmark og fra behandling av ulike gjenopptakelsesbegjæringer der.

Ansvarsfordelingen mellom de to lands myndigheter ble omtalt i riksadvokatens brev av 17. april 2013. Riksadvokaten har tidligere tilkjennegitt at den opprinnelige deling av etterforskningsansvaret mellom danske og norske myndigheter som politiet avtalte i 1990, langt senere er drøftet av de nordiske riksadvokater. Det er enighet om at en slik deling – i eventuelle fremtidige saker – bør søkes unngått. Men den avtalte ansvarsdelingen er et faktum i denne sak. Riksadvokaten legger likevel til grunn at danske myndigheter ikke vil ha negative merknader til politimesterens forslag.

III Politimesterens tilråding

Det følger av politimesterens tilråding at politiet har konkludert med at det ikke er nye opplysninger i saken som begrunner gjenopptakelse av etterforskingen, men at en totalvurdering av det samlede materiale likevel tilsier iverksettelse av en ny etterforsking, avgrenset til deler av det som omtales som "økonomisporet".

Som nevnt er dette etter vårt syn etterforsking innenfor et tema som fram til nå har vært ivaretatt av dansk politi og påtalemyndighet. Hva gjelder de etterforskingstemaer som tidligere har vært behandlet av norske myndigheter, er det samsvar mellom politiets tilråding fra 13. juni i år og den avgjørelse riksadvokaten traff for halvannet år siden.

Allerede i riksadvokatens brev av 17. april 2013 til politimesteren het det at en ville legge stor vekt på den politifaglige tilråding dersom det ble anbefalt iverksettelse av etterforsking.

Hva gjelder spørsmålet om nye etterforskingsskritt i det såkalte økonomisporet, registrerer en at politimesteren har en annen tilråding enn gruppen etterforskere og påtalejurister som har gjennomgått grunnlagsmaterialet.

Spørsmålet om iverksettelse av etterforsking er nærmere regulert i straffeprosessloven. Etter § 224 første ledd åpnes det for skjønsmessige vurderinger. Riksadvokaten har i rundskriv nr 3 1999 presisert etterforskningsbegrepet og angitt generelle, overordnede vilkår for iverksettelse av etterforsking. For ordens skyld tilføyes at § 224 siste ledd om adgang til å foreta etterforsking om årsaken ved brann og andre ulykker selv om det ikke er grunn til mistanke om straffbart forhold, neppe har noen selvstendig betydning i et tilfelle som det foreliggende, hvor mistankekravet etter første ledd er oppfylt. Alt tyder på at brannen var påsatt. Det stilles samme krav til sannsynlighet, proporsjonalitet og saklighet ved vurderingen av om det er grunn til å beslutte (ny) etterforsking ved etterforsking av *brannstiftelser* som ved andre straffbare forhold.

Straffeprosessloven § 226 første ledd danner det naturlige utgangspunkt for enhver etterforsking:

"Formålet med etterforskingen er å skaffe til veie de nødvendige opplysninger for å avgjøre spørsmålet om tiltale" og "å tjene som forberedelse for rettens behandling av spørsmålet om straffeskyld..."

Politimesteren gir uttrykk for at sannsynligheten er forholdsvis liten for at en etterforskning vil gi klare svar – primært knyttet til spørsmålet om mulig økonomisk motiv, *ikke* for straffansvar – slik påtegningen oppfattes. I slike tilfeller er man utvilsomt i ytterkant av straffeprosesslovens grunnvilkår for å iverksette etterforskning uten at dette problematiseres ytterligere herfra.

Riksadvokaten legger betydelig vekt på politimesterens vurdering i egenskap av øverste leder av påtalemyndigheten i distriktet og med et totalansvar for den totale oppgaveløsning og ressursbruk. Det er særlig viktig at en etterforskning som besluttet, forankres godt og solid i politidistriktets øverste ledelse.

IV Riksadvokatens beslutning om etterforskning

Riksadvokaten samtykker i iverksettelse av etterforskning i overensstemmelse med forslaget i påtegning av 13. juni d.å., jf nærmere om dette nedenfor. Ansvaret legges, som nevnt, til politimesteren i Oslo. Hvorvidt det skal rettes anmodninger om bistand fra feks Kripes og/eller Økokrim blir opp til ham å bestemme. Oslo statsadvokatembeter må selv avgjøre om statsadvokatene ønsker å holde seg nærmere orientert om etterforskningen enn dette brev legger opp til, men det forutsettes at eventuelle klager i forbindelse med politiets etterforskning, jf. nedenfor, skal behandles av statsadvokatembetet.

Ansvarsdelingen mellom norsk og dansk påtalemyndighet og det samarbeid med utenlandsk myndighet som vil være nødvendig for etterforskning utenfor norsk jurisdiksjon, er ikke berørt i politimesterens påtegning. Etterforskingsskritt i Danmark vil måtte utføres med bistand fra dansk politi og påtalemyndighet.

Riksadvokaten forutsetter at Oslo politidistrikt etablerer tett kontakt og samarbeid med danske myndigheter. Det bør vurderes om dansk politi skal tilbys å delta i den norske etterforskningen.

I påtegningen fra politimesteren er det angitt fire etterforskingstemaer. Samtidig er det opplyst at politiet vil komme tilbake til detaljer om omfang og innretning av etterforskningen. Riksadvokaten ber om at politiet oversender en skriftlig etterforskningsplan til Oslo statsadvokatembeter – med gjenpart til Riksadvokatembetet. Det tilføyes at dersom utfallet av det arbeid som er angitt i påtegningen etter politimesterens vurdering medfører behov for ytterligere etterforskning, kan politiet selvsagt gå videre med utfyllende etterforskingsskritt, innenfor rammen av straffeprosessloven § 224.

Politiets undersøkelser har avklart flere av de omstendigheter som har vært fremført som støtte for en ny brannstiftelse i 300-seksjonen på Y-bor dekk etter at ”Scandinavian Star” var evakuert og brannslukking foregikk. Det har vært hevdet at det ble utført sabotasjehandling som medførte lekkasje av hydraulikkolje, at noen hadde samlet brennbart materiale (madrasser mv) i den aktuelle korridor for å bruke dette ved ny brannstiftelse, og at køyer var blitt knust for å sikre lufttilførsel til ny brann. Politiets undersøkelser har vist at køyene ble knust av brannvesenet i et forsøk på å ventilere ut brannen, og at fjerning av madrasser mv fra lugarene er blitt gjort av politiet i arbeidet med kriminaltekniske undersøkelser og annet arbeid på stedet, jf. foto (fig. 8) på side 48 i rapporten. Her vises den aktuelle korridor sammenholdt med foto tatt senere, og som formentlig har villedet stiftelsen. Av prosjektrapporten fremgår det videre at omtalte lekkasje oppsto på et senere tidspunkt under bergingsarbeidet hvor man forsøkte å senke et hengedekk på bildekket.

Det er likevel slik at det oppsto en intens brann i 300-seksjonen på Y-bor dekk, styrbord side, ca 12 timer etter den opprinnelige brannstiftelsen.

Etter at politiets tilråding ble offentliggjort, har riksadvokaten mottatt to brev av henholdsvis 15. og 19. juni d.å. fra Støttegruppen etter Scandinavian Star. Denne gruppen har tidligere, jf. riksadvokatens beslutning av 30. januar 2012, vektlagt branntekniske vurderinger og forslag fra Kjell Schmidt Pedersen og Øystein Jæger Meland. Det vises til kort omtale foran av Schmidt Pedersen og Jæger Melands bakgrunn.

Støttegruppen har tidligere fremmet forslag om at Schmidt Pedersen og Jæger Meland gis i oppdrag å utrede utviklingen av "hydraulikkbrannen" i 300-seksjonen kl 1400–1500 den 7. april 1990. Hensikten er å gi svar på om denne brannen var en separat brann uavhengig av "hovedbrannen" som startet ca kl 02:05 samme dag eller om den oppstod som en følge av denne. Ved avgjørelsen av 30. januar 2012 fant riksadvokaten ikke grunn til å beordre søkt gjennomført en slik analyse, som var foreslått ved bruk av et datasimuleringsprogram. Anmodningen er gjentatt i støttegruppens brev av 24. april 2013 til Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet, samt til regjeringene i Sverige og Danmark, om gransking. En redegjørelse om hvordan undersøkelsen nå tenkes gjennomført fulgte vedlagt støttegruppens omtalte brev av 15. juni d.å. til riksadvokaten. Det er der skissert et forprosjekt med utarbeidelse av kravspesifikasjon, som kan gjennomføres i løpet av 1–2 måneder i økonomisk størrelsesorden ca 80 000 kroner, og et hovedprosjekt stipulert til 0,8–1 mill kroner.

Riksadvokaten har merket seg politiets vurdering i prosjektrapporten hvor det heter (side 51):

"I det videre brannforløpet ble det knust vinduer rundt omkring på skipet, dører ble åpnet og lukket, akterporten ble åpnet, vann/slokkemidler ble spylt på enkelte steder og i perioder får brannen/e utvikle seg i fred. Disse uoversiktlige aktivitetene som pågikk om bord, sett i sammenheng med den kompleksiteten rundt brannspredning og varmeoverføringsprosesser som var gjeldende på skipet, gjør at det i dag vil være tilnærmet umulig å si noe sikkert om brannforløpet som etter hvert pågikk på Scandinavian Star. Det er vurdert om nye metoder innen modellering og matematiske beregninger kan være til hjelp, men disse metodene vil være avhengig av korrekte parametere for å kunne gi sikre resultater. Det synes derfor som en særdeles vanskelig, og tilnærmet umulig oppgave, da det ikke vil være mulig å skaffe tilveie eller gjenskape alle de nødvendige forutsetninger/parametere."

I brevet av 19. juni d.å. fra støttegruppen opplyser gruppen at spørsmålet på nytt er tatt opp med Schmidt Pedersen, som ifølge brevet "er enig med politiets betraktninger om at muligheten for å fastlegge hele det 38 timer lange brannforløpet vil være svært vanskelig". Gruppen opplyser at Schmidt Pedersen og Jæger Meland er av den oppfatning at forutsetningene av omstendighetene og viktige parametere er "mer tilgjengelig" for fastleggelse av den såkalte hydraulikkbrannen "sammenlignet med de andre brannene som hevdes oppstått", og opprettholder ønsket om at en sakkyndig vurdering iverksettes. Gruppen anfører at "hydraulikkkrøret har hele tiden stått sentralt i forbindelse med spørsmålet om hvordan "brannen" på Scandinavian Star er anstiftet og hvor mange enkeltbranner det er snakk om".

Det foreligger mao en situasjon hvor gruppen med støtte i uttalelser fra personer med betydelig sakkyndig kompetanse, som kjenner saken godt fra før og med kunnskap om politiets prosjektrapport, fortsatt er av den oppfatning at en sakkyndig utredning kan gi ytterligere svar. I brevet er inntatt en formulering, som er opplyst "klarert" med Schmidt Pedersen og Jæger Meland, om at det før en slik utredning kan iverksettes, bør politiets hypotese om at bøyen er av konstruktiv art avklares nærmere. Hvilke muligheter det er for en slik avklaring, og betydningen av dette for gjennomføringen av den aktuelle undersøkelsen, er det vanskelig for riksadvokaten i dag å ta stilling til bare på grunnlag av prosjektrapporten og den skriftlige redegjørelse fra de sakkyndige. En ber politiet avholde et møte med Schmidt Pedersen og Jæger Meland for drøftelse av muligheter og hvilke forutsetninger som foreligger for iverksettelse av undersøkelse av om brannen på Y-bor dekk

var en separat brann eller ikke. Dersom politiet etter en slik gjennomgang/drøftelse vurderer det slik at undersøkelsen er faglig forsvarlig og hensiktsmessig, bes de to engasjert som sakkyndige med angivelse av et nærmere mandat.

Ovennevnte innebærer at riksadvokaten på dette punktet endrer den konklusjon en trakk ved avgjørelsen i januar 2012. Den gang uttalte man bl a:

”Riksadvokaten legger til grunn at selv en sakkyndig uttalelse – basert på beregninger/analyser og uten påvisning av noe arnested – som med ”tilfredsstillende grad av sikkerhet” om ”hendelseskjeder” [ikke¹] sannsynliggjør sammenheng mellom ”hovedbrannen” og hydraulikkbrannen på Y-bor dekk, vanskelig vil kunne fastslå at oppblussingen av brannen skyldes en *forsettlig* brannstiftelse. Det samme gjelder spørsmålet om hvem (eller hva) som i tilfelle forårsaket brannen eller en oppblussing av den.”

Riksadvokaten har naturligvis merket seg at påstander om brannstiftelser etter at skipet var evakuert – fremsatt første gang mange år etter brannen – med de implikasjoner dette innebærer, har vært fremført med uforminset engasjement etter vår avgjørelse av 30. januar 2012. Politiets nye prosjektrapport har heller ikke overbevist stiftelsen. Støttegruppen etter Scandinavian Star betoner senest i brevet av 19. juni d.å. dilemmaet for gruppen ved ”at det fortsatt er personer med brannfaglig ekspertise som opprettholder den vurdering at oppblussing på nye steder, etter lang tid, kun kan forklares med brannstiftelser”. Det bør derfor vurderes nærmere – uaktet de kostnadmessige aspekter – om en sakkyndig utredning nå kan bidra til å avklare denne uklarhet/uenighet om et sentralt faktum. I tillegg til den etterforskning politimesteren har foreslått skal det som tidligere nevnt følgelig foretas en politifaglig vurdering – etter drøftelser med Schmidt Pedersen og Jæger Meland – om det er grunn til å iverksette en sakkyndig utredning av hvorvidt det er sammenheng eller ikke mellom hovedbrannen og brannen på Y-bor dekk. I så fall forutsetter riksadvokaten at Schmidt Pedersen og Jæger Meland engasjeres som sakkyndige. Dersom så skjer *kan* en slik utredning gi grunnlag for ny etterforskning langt utenfor politimesterens tilrådning. For ordens skyld tilføyes at slike eventuelle etterforskningsoppgaver vil ligge innenfor det mandat Oslo politidistrikt nå gis.

Riksadvokaten og Oslo statsadvokatembeter skal orienteres om politiets konklusjoner etter drøftelsene med Schmidt Pedersen og Jæger Meland.

V Særlig om dansk statsborger – død i brannen

I politiets påtegning, forankret i prosjektrapporten, heter det at momentene som utpekte den danske statsborgeren som gjerningsmann kan fremstå som utilstrekkelig bevismessig. For ordens skyld hitsettes fra riksadvokatens påtegning av 11. mars 1991:

”Etterforskningen har avdekket at det bare er en person som kan mistenkes for ildspåsettelsen, nemlig dansk statsborger omkom i brannen, og det er ikke mulig å komme videre i etterforskningen mot ham.”

Politiet har likevel vurdert at det var grunnlag for mistanke mot vedkommende.

Politimesteren har ikke foreslått iverksettelse av konkrete, *taktiske* etterforskningskritt med sikte på enten å avkrefte eller styrke mistanke mot den danske statsborger. Riksadvokaten er enig i denne vurdering. En ser i dag heller ikke reelle muligheter for å iverksette en nærmere etterforskning om dette. Men det må tilføyes at en brannteknisk sakkyndig utredning av brannen på Y-bor dekk, etter

¹ I brevet er det ved feilskrift tatt inn et ”ikke” her.

at vedkommende avgikk ved døden, utvilsomt vil *kunne* være egnet til å opplyse dette spørsmålet bedre.

VI Habilitet

Politimesteren har bedt om en vurdering av om en eventuell etterforskning skal gjennomføres under ledelse av Oslo politidistrikt. Videre heter det i påtegningen at politimesteren anser det som viktig ”at ytterligere etterforskning vurderes med tanke på habilitet i alle ledd som har hatt innflytelse på de prosesser saken tidligere har vært i”.

Advokat Erling Hansen, Bergen, som er oppført som styremedlem og daglig leder av stiftelsen, har i brev av 20. juni d.å. til riksadvokaten på vegne av enken etter den avdøde danske statsborgeren som var mistenkt for brannen, anført at undertegnede riksadvokat er inhabil og at Kongen i statsråd må oppnevne setteriksadvokat ”til all videre behandling av straffesaken”. Advokaten viser til at hans klient ikke har tillit til riksadvokaten ved avgjørelsen om det skal iverksettes ny etterforskning. Det er anført at riksadvokaten gjentatte ganger tidligere har truffet avgjørelser om at det ikke var grunnlag for gjenopptakelse av etterforskningen, avgjørelser som er truffet på et mangelfullt og uforsvarlig grunnlag.

Ifølge et intervju med advokat Erling Hansen i Aftenpostens nettutgave 16. juni d.å. gir han uttrykk for at også Oslo politidistrikt er inhabilt.

Om habilitetsspørsmålene bemerker riksadvokaten:

Den aktuelle lovbestemmelse om habilitet i påtalemyndigheten er straffeprosessloven § 60 første ledd annet og tredje punktum:

”Han er også ugild når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet. Særlig gjelder dette når ugildhetsinnsigelse er reist av en part.”

Om saksbehandlingen heter det i straffeprosessloven § 61 første ledd:

”Tjenestemannen avgjør selv om han er ugild. Når en part krever det og det kan gjøres uten vesentlig tidsspille, eller tjenestemannen ellers selv finner grunn til det, skal han snarest mulig forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede til avgjørelse. Dersom det er reist spørsmål om riksadvokatens ugildhet, kan departementet avgjøre at han ikke er ugild.”

Riksadvokaten har vurdert sin egen habilitet. Henleggelsesbeslutningen i 1991 ble truffet av daværende riksadvokat Georg Fr. Rieber-Mohn og parafert av nåværende riksadvokat i egenskap av assisterende riksadvokat. Avslag på begjæring om gjenopptakelse av etterforskningen i 2002 og i 2012 ble besluttet av nåværende riksadvokat. Det er ikke ekstraordinært, og ingen inhabilitetsgrunn, at en representant for påtalemyndigheten tidligere har truffet påtalemessige beslutninger i en sak, heller ikke om avgjørelsen bestrides. Dersom tidligere behandling skulle føre til inhabilitet ville dette innebære oppnevning av settepolitimester, settestatsadvokat og/eller setteriksadvokat i en lang rekke saker. Rent generelt ville man ved enkle anførsler kunne inhabilisere den ordinære påtalemyndigheten og deretter tilsvarende hva gjelder en setteriksadvokats avgjørelse. Slik kan det ikke være.

Det kunne i og for seg være bekvemt for Riksadvokatembetet å anmode om at setteriksadvokat likevel ble oppnevnt. Men i tråd med regelverk og den praksis som foreligger er det intet saklig grunnlag for å erklære seg inhabil. Bekvemmelighetshensyn kan ikke vektlegges, naturlig nok.

Tidsmomentet innebærer at en ikke forelegger habilitetsspørsmålet for Justis- og beredskapsdepartementet. (Ved motsatt konklusjon av spørsmålet om ny etterforskning ville det vært naturlig.) Når det nå skal iverksettes nye etterforskingsskritt bør disse påbegynnes uten opphold. En oversendelse til departementet av habilitetsspørsmålet ville uansett forsinke avgjørelsen om ny etterforskning i ikke ubetydelig grad, ikke minst tatt i betraktning sakens omfang og lange historikk.

Dersom anførselen om inhabilitet opprettholdes etter at advokat Hansen har gjort sin klient kjent med de avgjørelser som nå er truffet, bør riksadvokatens vurdering av habilitetsspørsmålet kunne påklages til departementet. Riksadvokaten vil i så fall oversende en slik klage til mulig behandling der, men allerede nå tilkjennegis at denne i tilfelle ikke vil bli gitt oppsettende virkning herfra for beslutningen om ny etterforskning.

Hva gjelder Oslo politidistrikt, er det også der slik at tidligere befatning med en straffesak selvsagt ikke er inhabiliserende. Dette gjelder også hvor det rettes kritikk mot politiets håndtering av saken og hvor politiet nå øver selvkritikk. En er ikke kjent med at stiftelsen har hevdet inhabilitet hos Oslo politidistrikt så lenge saken var under utredning der. Så vidt en forstår er det først når utfallet av undersøkelsen foreligger, at dette uttales, jf nevnte intervju. Også andre som har uttalt seg på vegne av stiftelsen er i ulike avisoppslag gjengitt med svært kritiske bemerkninger til undersøkelsens konklusjoner. Den politifaglige gruppe som har utarbeidet rapporten består av etterforskere fra Oslo politidistrikt, og medarbeidere fra Kripos og ØKOKRIM.

Oslo politidistrikt er etter riksadvokatens oppfatning habilt til å forestå de nye undersøkelser. Det er utført et grundig arbeid ved den gjennomgang som ligger til grunn for politimesterens tilrådning. Politiets kritiske gjennomgang av etterforskningen i 1990/91 bærer for øvrig bud om en fordomsfri og profesjonell innstilling til utførelsen av nye etterforskingsskritt.

Riksadvokaten kan, naturlig nok uavhengig av habilitetsspørsmålet, beslutte at en sak skal etterforskes av et annet politidistrikt enn det som opprinnelig er ansvarlig. Oslo politidistrikt er landets største, og har betydelig kompetanse både innen finansiell etterforskning og brannetterforskning. Det er viktig at politiet nå kan fortsette i et etterforskingsspor uten unødige forsinkelser, herunder unødig utskifting av personell som har opparbeidet god kunnskap om saken. Tidstapet vil bli vesentlig dersom etterforskningen skulle overlates til andre. De økonomiske undersøkelser som er skissert fremstår langt på vei som fortsettelse av påbegynte arbeidsoppgaver. Det er ingen saklig grunn til å overføre etterforskningsansvaret til en annen politienhet.

VII Klage mm

Riksadvokatens avgjørelse i dette brev kan ikke påklages, jf. straffeprosessloven § 59 a første ledd. Men en eventuell klage over egen habilitetsvurdering, jf. ovenfor, bør etter vårt syn behandles av departementet, uaktet nevnte lovbestemmelse. Dersom Oslo politidistrikt etter drøftelsene med Schmidt Pedersen og Jæger Meland ikke finner grunn til å engasjere sakkyndige, kan denne beslutning påklages til Oslo statsadvokatembeter. Tilsvarende gjelder dersom politiet etter å ha gjennomført den nå beordrede etterforskning, innstiller den (hvilket de har fullmakt til forutsatt at ingen siktes).

Avslutningsvis bemerkes at avgjørelsen er truffet etter drøftelse med Oslo statsadvokatembeter. I riksadvokatens brev av 17. april 2013 ba en politimesteren i den foreliggende situasjon sende tilrådning hit *via Oslo statsadvokatembeter*, som skulle forberede spørsmålet om ny etterforskning for riksadvokaten. Det fremgår ikke av påtegningen hvorfor denne fremgangsmåte ikke ble valgt. Forutsetningene er endret ved at politiets undersøkelser har tatt betydelig lenger tid enn forutsatt. Tidsmomentet tilsier en snarlig avgjørelse. Foreldelsesfristen for mordbrann er som kjent 25 år, og riksadvokaten forutsetter at den nye etterforskningen påbegynnes så raskt som mulig. (For ordens

skyld bemerkes at riksadvokaten selvsagt er kjent med de nylig vedtatte endringer i foreldelsesreglene.)

Underretning til støttegruppen, stiftelsen v/advokat Hansen, Schmidt Pedersen og Jæger Meland gis ved gjenpart av dette brev. Tilsvarende gjelder Oslo statsadvokatembeter. Den danske riksadvokat mottar særskilt orientering i eget brev.

Tor-Aksel Busch

Harald Strand
førstestatsadvokat

Vedlegg

Gjenpart uten vedlegg:

1. Oslo statsadvokatembeter
2. Støttegruppen etter Scandinavian Star, Postboks 23, 1371 Asker
3. Stiftelsen Etterforskning av mordbrannen Scandinavian Star v/advokat Erling Hansen, Strandgaten 223, 5004 Bergen
4. Kjell Schmidt Pedersen, Trondheim
5. Øystein Jæger Meland, Trondheim